

Aftale om domstolenes økonomi 2024-2027

Regeringen, Socialistisk Folkeparti, Danmarksdemokraterne, Liberal Alliance, Det Konservative Folkeparti, Enhedslisten, Radikale Venstre, Dansk Folkeparti, Alternativet og Nye Borgerlige er enige om en ny flerårsaftale for domstolenes økonomi for perioden 2024-2027.

Velfungerende domstole er en grundpille i retsstaten og i velfærdssamfundet. Internationale undersøgelser viser, at tilliden til de danske domstole er helt i top, og at effektiviteten er høj set i et europæisk perspektiv.

Domstolene har imidlertid oplevet en markant stigning i sagsbehandlingstiden. Udviklingen er alvorlig af flere grunde.

En lang sagsbehandlingstid kan udfordre retssikkerheden i de enkelte sager, fordi det eksempelvis bliver vanskeligere for vidner at huske de præcise detaljer i en sag. Det kan desuden være stødende for retsfølelsen, hvis der går for lang tid, før en sag om et strafbart forhold eller en civil tvist kan blive behandlet ved domstolene.

For almindelige borgere kan det vanskeliggøre og i realiteten hindre adgangen til retfærdighed i konkrete tvister med eksempelvis myndigheder eller virksomheder, hvis sagsbehandlingstiderne og dermed efter omstændighederne også omkostningerne bliver meget høje. Lange sagsbehandlingstider kan endvidere påvirke virksomheder og investeringslyst negativt, idet vanskelig adgang til at få tvister afgjort og afgørelser fuldbyrdet kan have betydelige konsekvenser for private virksomheder.

Aftalepartierne er enige om, at det er en bunden opgave at vende udviklingen og rette op på den uholdbare situation ved domstolene. Med den nye flerårsaftale gennemføres et væsentligt løft af domstolene, der skal skabe ro og stabilitet om domstolenes økonomi og understøtte en flerårig indsats for at håndtere domstolenes udfordringer med stigende sagsbehandlingstid, mangel på retssalskapacitet og behov for styrket it-understøttelse. Aftalen indeholder hertil bl.a. tiltag målrettet domstolene i Grønland og på Færøerne.

Aftalepartierne er opmærksomme på, at domstolenes økonomi hidtil har været fastlagt i administrative flerårsaftaler. Aftalepartierne finder dog, at udfordringerne i domstolene kalder på, at Folketinget tager et fælles ansvar for udviklingen i en bred politisk flerårsaftale, hvor der fortsat værnes om domstolenes uafhængighed og særlige rolle i samfundet.

Nedbringelse af sagsbehandlingstiderne i domstolene

Sagsbehandlingstiden for domsmandssager er steget fra 127 dage i 2012 til 255 dage i 2022, mens den for almindelige hovedforhandlede civile sager er steget fra 571 til 668 dage i samme periode.

Aftalepartierne ønsker et opgør med de lange ventetider ved domstolene, som påvirker både ofre, tiltalte, borgere og virksomheder, der ikke kan komme videre i deres liv eller forretning.

Aftalepartierne er enige om en betydelig styrkelse af sagsbehandlingen i domstolene. Udover at videreføre den igangværende bunkebekæmpelsesindsats ved domstolene vil aftalepartierne give domstolene mulighed for at ansætte flest mulige kvalificerede dommere inden for aftalens økonomi med henblik på at nedbringe sagsbunkerne for alle typer af straffesager og civile sager. Derudover afsættes der midler til at ansætte et stort antal yderligere domstolsjurister og kontorfunktionærer, der ligeledes skal bidrage til at nedbringe domstolenes sagsbehandlingstider.

Med henblik på at sikre en hurtig sagsafvikling, mens nye dommere rekrutteres og uddannes, vil aftalepartierne desuden give pensionerede dommere bedre mulighed for at arbejde ved domstolene ved at hæve aldersgrænsen for, hvor længe en pensioneret dommer kan arbejde som tilkaldedommer, fra 72 til 74 år.

Aftalepartierne er opmærksomme på, at det vil kræve en flerårig indsats at nedbringe domstolenes sagsbehandlingstider, og at udviklingen vil afhænge af det fremtidige antal sager ved domstolene og kompleksiteten heraf samt muligheden for at rekruttere kvalificerede dommere. En større bunkebekæmpelsesindsats vil alt andet lige betyde, at sagsbehandlingstiden vil stige på kort sigt, idet den eksisterende sagsbeholdning indeholder sager, hvor alderen overstiger den gennemsnitlige sagsbehandlingstid på det pågældende tidspunkt. Aftalepartierne vil derfor løbende følge op på udviklingen i sagsbehandlingstiderne.

Aftalepartierne ønsker at give domstolene de bedste rammer for at nedbringe sagsbehandlingstiden. Mens domstolene arbejder med at nedbringe sagsbehandlingstiderne, er aftalepartierne enige om, at domstolene skal have fokus på at prioritere de straffesager, der forventes at føre til ubetinget frihedsstraf. Der fastsættes ikke specifikke måltal for prioritering af sager, så domstolene har den fornødne fleksibilitet, og prioriteringen kan ske under hensyntagen til, at domstolene også behandler andre sagstyper end straffesager af stor betydning for borgere og virksomheder.

Aftalepartierne noterer sig i øvrigt, at der arbejdes for at sikre en hensigtsmæssig og ensartet prioritering på tværs af myndighederne i straffesagskæden.

Forenklinger af retsplejen

Et ekspertudvalg med forhenværende højesteretspræsident Thomas Rørdam som formand har siden januar 2023 haft til opgave at identificere og kvalificere realistiske forslag til forenklinger af retsplejen, som adresserer domstolenes udfordringer. Retsplejerådet afgav desuden i april 2023 et katalog med anbefalinger til nedbringelse af sagsbehandlingstiden i civile sager ved domstolene.

Aftalepartierne er enige om, at retssikkerhed også handler om at få sin sag behandlet inden for rimelig tid. Aftalepartierne lægger samtidig stor vægt på, at forenklinger af retsplejen ikke må kompromittere den meget høje grad af retssikkerhed ved de danske domstole.

Aftalepartierne er med baggrund i arbejdet i Rørdam-udvalget og Retsplejerådet enige om en række målrettede tiltag, der har til formål at smidiggøre centrale dele af retsplejen, jf. bilag 1 – forenklinger af retsplejen.

Rørdam-udvalget har som led i arbejdet også behandlet mere strukturelle spørgsmål om f.eks. retskredsstruktur og specialisering af domstolene, som udvalget har anbefalet at undergive et dybdegående analysearbejde. Aftalepartierne er derfor enige om at igangsætte et udvalgsarbejde herom i den kommende flerårsaftaleperiode. Aftalepartierne er i den forbindelse enige om, at der skal igangsættes en analyse af domstolenes bygningsportefølje. Aftalepartierne er enige om, at det er vigtigt og værdifuldt

med lokal adgang til retsvæsenet, som sikrer balance mellem land og by. Aftalepartierne ønsker derfor som udgangspunkt, at retternes bitingsteder og afdelingskontorer bibeholdes, og at det bl.a. undersøges, om byretternes og landsretternes bitingsteder og afdelingskontorer kan anvendes mere hensigtsmæssigt.

Øget retssalskapacitet

På tværs af retskredsene opleves stadig større udfordringer med at finde ledig retssalskapacitet i domstolenes nuværende lokaler til afholdelse af retsmøder i større sager.

Det skyldes bl.a. et stigende antal komplekse og langvarige straffesager med mange tiltalte, hvilket har medvirket til retssager med lange berammelses- og sagsbehandlingstider. En øget retssalskapacitet er i et vist omfang en forudsætning for at kunne afvikle det stigende antal sager med mange tiltalte om bl.a. økonomisk og banderelateret kriminalitet inden for rimelig tid og dermed nedbringe sagsbehandlingstiden ved domstolene.

Aftalepartierne er enige om, at der på kort sigt skal tilvejebringes ekstra retssalskapacitet ved domstolene, *jf. boks 1*.

Boks 1

Øget retssalskapacitet

Tilvejebringelse og modernisering af lokaler til brug for Københavns Byret

Med aftalen afsættes midler til tilvejebringelse og modernisering af Østre Landsrets gamle lokaler med henblik på at udvide retssalskapaciteten, som vil kunne imødekomme behovet for retssale med plads til mange tiltalte i hovedstadsområdet. Hertil vil lokalerne kunne huse Ungdomskriminalitetsnævnet og Procesbevillingsnævnet samtidig med, at lokalerne vil kunne anvendes til arbejdet i fremtidige kommissioner.

Forlængelse af midlertidigt lejemål til brug for Retten i Aarhus

Med aftalen afsættes midler til en forlængelse af det midlertidige lejemål til brug for Retten i Aarhus. En midlertidig lejeaftale blev indgået under covid-19-pandemien og har afhjulpet et presserende problem for bl.a. Retten i Aarhus og Vestre Landsret i Østjylland, hvor der ikke er tilstrækkeligt med store retssale til rådighed.

Udvidelse af lejemål ved Retten i Aalborg

Med aftalen afsættes midler til en udvidelse af lejemål ved Retten i Aalborg med henblik på at indrette en stor retssal, der kan rumme straffesager med mange tiltalte, hvilket vil lette presset på rettens eneste retssal med plads til mere end to tiltalte.

Forbedring af bygningsforholdene ved Retten på Bornholm

Aftalepartierne er enige om, at mulighederne for forbedringer af de bygningsmæssige forhold ved Retten på Bornholm skal afdækkes i aftaleperioden, herunder ved udarbejdelse af et projektforslag om en eventuel ny retsbygning, der kan danne grundlag for beslutning herom.

Forbedring af bygningsforholdene ved Østre Landsrets bitingsted i Nykøbing Falster

Med aftalen afsættes midler til en pulje, der i aftaleperioden skal finansiere tiltag til forbedringer af de bygningsmæssige forhold for Østre Landsrets bitingsted i Nykøbing Falster.

Aftalepartierne afsætter herudover midler til en akutpulje til uforudsete tilpasninger i retssalskapaciteten i den kommende flerårsaftaleperiode, der skal sikre en effektiv og hensigtsmæssig sagsafvikling ved domstolene og understøtte nedbringelsen af sagsbehandlingstiderne. Puljen kan anvendes ved retter i hele landet, hvor der opstår behov.

Styrket it-understøttelse

Domstolenes it-område har medført et større ressourcebehov over de seneste år, hvilket hovedsageligt skyldes et behov for håndtering af ældre systemer og et efterslæb

på vedligeholdelsen. Der er identificeret en række indsatsområder, som er en forudsætning for en sikker systemunderstøttelse og sammenhængende digitale løsninger, der er til gavn for borgerne og professionelle brugere.

Aftalepartierne er enige om en styrkelse af it-understøttelsen i domstolene, jf. *boks 2*.

Boks 2

Initiativer om styrket it-understøttelse

Styrket cyber- og informationssikkerhed

Med aftalen afsættes midler til styrket cyber- og informationssikkerhed, herunder den operationelle sikkerhed samt sikring af retternes fagsystemer og digitale udstyr. Initiativet skal styrke sikkerheden, implementere nye og øgede sikkerhedskrav til statslige myndigheder samt imødegå trusler og risiko for angreb mod domstolenes it-systemer.

Stabil it-drift og modernisering af systemporteføljen

Med aftalen afsættes midler til en styrkelse af it-driften og vedligehold af bl.a. de eksisterende sagsbehandlingssystemer og den underliggende infrastruktur. Med tiltaget sikres en betydelig drifts- og vedligeholdelsesindsats for, at de holdes kørende sikkert og stabilt.

Effektiv AV-understøttelse af retsmøder

Med tiltaget afsættes midler til anskaffelse af AV-udstyr og bygningsmæssige tilpasninger i slutningen af aftaleperioden med henblik på understøttelse af retsmøder, hvor behovet vurderes størst ved retterne, og hvor der sker hyppige forstyrrelser og afbrydelser af retsmøder. Initiativet skal sikre en mere stabil og ensartet afvikling af retssager ved udskiftning af forældet AV-udstyr og opsætning af AV-udstyr i retssale, hvor det ikke findes.

Styrkelse af retssystemet i Nordatlanten

Aftalepartierne er enige om at iværksætte en række initiativer vedrørende de nordatlantiske domstole, som bl.a. skal understøtte en flerårig indsats for at håndtere domstolenes udfordringer med sagsophobning, lange sagsbehandlingstider og efterslæb i forhold til it-understøttelse.

Aftalepartierne er derfor enige om at afsætte i alt 58,8 mio. kr. i perioden 2024-2027 til nordatlantiske initiativer med henblik på at styrke retsvæsenet i Grønland og på Færøerne, jf. bilag 2 – initiativer vedrørende Nordatlanten.

Det er vigtigt, at der arbejdes for, at standarderne ved domstolene i Grønland og på Færøerne følger standarden i Danmark. Det er vigtigt, at borgere og virksomheder i Grønland og på Færøerne oplever det samme serviceniveau ved de nordatlantiske domstole som ved de danske domstole.

Der er i den forbindelse enighed om, at der inden udgangen af 2025 skal udarbejdes et oplæg, der afdækker behovet og kvalificerer mulighederne for en fremtidig it-understøttelse af straffe- og skifteretsområderne ved Retten på Færøerne og retterne i Grønland, der svarer til understøttelsen ved retterne i Danmark, og implementering af minretssag.dk ved Retten på Færøerne og retterne i Grønland. Når oplægget er udarbejdet, vil det blive præsenteret for de nordatlantiske folketingsmedlemmer og aftalepartierne med henblik på det videre forløb med at ligestille it-understøttelsen ved de nordatlantiske domstole, så det svarer til serviceniveauet ved de danske domstole.

Forhøjelse af vederlag for børnesagkyndige og øvrige sagkyndige dommere

Der er behov for at forhøje vederlaget, da den nuværende vederlæggelse har fået psykologer til at frasige sig hvervet som børnesagkyndig dommer, hvilket har bidraget med rekrutteringsudfordringer af børnesagkyndige dommere og dermed har medvirket til forlængede sagsbehandlingstider.

Aftalepartierne ønsker derfor at sikre, at det er muligt at udpege børnesagkyndige dommere og sagkyndige retsmedlemmer. Aftalepartierne er derfor enige om at hæve vederlaget for børnesagkyndige dommere og sagkyndige retsmedlemmer fra 2.400 kr. pr. retsdag til 4.200 kr. pr. sag.

Styrkelse af indsatsen med psykologisk bistand til ansatte ved domstolene og lægdommere

Aftalepartierne ønsker at styrke indsatsen med psykologisk bistand til ansatte ved domstolene og lægdommere. Aftalepartierne er derfor enige om at afsætte midler med henblik på at styrke muligheden for bistand til krisehjælp og debriefing samt udbrede kendskabet hertil.

Reserve til uforudsete udgifter

Aftalepartierne er enige om at afsætte en reserve til uforudsete udgifter eller fordyrelser og nye politiske prioriteter i aftaleperioden på 26,1 mio. kr. årligt. Reserven vil skulle håndtere løbende ønsker om nye politiske initiativer på domstolenes område, uforudsete fordyrelser i aftaleperioden mv.

Økonomi i aftalen

Aftalepartierne er enige om økonomien for domstolene i 2024-2027, jf. tabel 1.

Tabel 1					
Økonomi for domstolenes flerårsaftale 2024-2027					
<i>Mio. kr. (2024-pl)</i>	2023	2024	2025	2026	2027
Domstolenes samlede bevillingsniveau	2.359,5	2.572,9	2.599,1	2.642,6	2.594,9
- bevillingsløft i forhold til 2023	-	213,4	239,5	283,0	235,4
Udgifter	460,3	545,6	545,6	632,4	674,4
Videreførelse af eksisterende bevillinger	202,5	232,1	232,1	268,2	328,3
Nedbringelse af sagsbehandlingstider	130,5	170,2	170,2	213,1	188,1
Øget retssalskapacitet	28,5	34,0	34,0	38,2	41,6
Styrket it-understøttelse	56,9	61,5	61,5	64,3	70,0
Styrkelse af retssystemet i Nordatlanten	12,6	15,6	15,6	16,4	14,2
Forhøjelse af vederlag til børnesagkyndige og øvrige sagkyndige dommere	2,9	5,8	5,8	5,8	5,8
Styrket indsats med psykologisk bistand til ansatte ved domstolene og lægdommere	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Reserve til uforudsete udgifter	26,1	26,1	26,1	26,1	26,1
Finansiering	460,3	545,6	545,6	632,4	674,4
Reserve på forslag til finanslov for 2024	444,6	407,3	407,3	486,6	499,2
Frigørelse af ressourcer i domstolene	15,7	55,9	55,9	63,4	92,8
- heraf anbefalinger fra Rørdam-udvalget	13,4	43,6	43,6	43,6	43,6
- heraf anbefalinger fra Retsplejerådet	4,1	8,0	8,0	8,0	8,0
- heraf effektiviseringer i domstolene	-1,8	4,3	4,3	11,8	41,2
Rebudgettering af kontinuerligt mindreforbrug og udsponeret reserve i Aftale om bedre og billigere trafik	-	82,4	82,4	82,4	82,4

Reserve på finansloven

Aftalepartierne er enige om, at reserven på 444,6 mio. kr. i 2024, 407,3 mio. kr. i 2025, 486,6 mio. kr. i 2026 og 499,2 mio. kr. i 2027 udmøntes til finansiering af aftalen.

Anbefalinger fra Rørdam-udvalget og Retsplejerådet

Aftalepartierne er enige om en række ressourcefrigørende forenklinger af retsplejen på baggrund af anbefalingerne fra Rørdam-udvalget og Retsplejerådet. På den baggrund er der enighed om at gennemføre forenklinger, som kan frigøre ressourcer i domstolene for samlet 17,5 mio. kr. i 2024 stigende til 51,6 mio. kr. årligt i 2027, som medgår til finansiering af aftalen.

Effektiviseringer i domstolene

Aftalepartierne er enige om en række effektiviseringstiltag i domstolene, herunder videreudvikling af civil- og fogedsystemet, øget aftaledækning på indkøb og øget licensstyring. På den baggrund er der enighed om, at der kan realiseres et provenu stigende til 41,2 mio. kr. årligt i 2027, som medgår til finansiering af aftalen.

Rebudgettering af mindreforbrug og udisponeret reserve mv. vedr. kollektiv trafik

Med Aftale om Bedre og billigere kollektiv trafik af 12. juni 2012 blev der afsat midler til et statsligt tilskud til ungdomskort, hvor der har været et kontinuerligt mindreforbrug samt en udisponeret reserve til initiativer inden for kollektiv trafik. Aftalepartierne er på den baggrund enige om en rebudgettering på 82,4 mio. kr. i 2025 og frem, som medgår til finansiering af fleråsaftalen for domstolene.

Aftalepartierne noterer sig, at der er tale om overskydende og udisponerede midler. Det vil derfor ikke betyde en ændring af igangsatte initiativer inden for kollektiv trafik, der følger af Aftale om bedre og billigere kollektiv trafik.

Aftalens karakter og opfølgning

Med fleråsaftalen fastlægges domstolenes økonomiske rammer for 2024-2027. Domstolene består af Højesteret, to landsretter, Sø- og Handelsretten, 24 byretter, Tinglysningssretten, Retten på Færøerne, Grønlands Domstole og Den Særlige Klageret. Til Danmarks Domstole hører endvidere Domstolsstyrelsen, Procesbevillingsnævnet, Bibeskæftigelsesnævnet, Ungdomskriminalitetsnævnet og Dommerudnævnelsesrådet.

Fleråsaftalen har karakter af et forlig og følger de generelle principper for fleråsaftaler i staten.

Aftalepartierne er enige om, at domstolene som det klare udgangspunkt skal håndtere mer- og mindreudgifter i aftaleperioden inden for de økonomiske rammer for 2024-2027. Justitsministeriet og Domstolsstyrelsen har initiativforpligtelsen til at sikre, at de økonomiske rammer efterleves, herunder at håndtere eventuelle merudgifter i aftaleperioden gennem omprioriteringer inden for aftaleøkonomien eller ved at tilvejebringe ny finansiering. Domstolene vil fortsat være omfattet af generelle tekniske korrektioner og generelle tværgående effektiviseringsinitiativer i forbindelse med finanslovsprocesser mv.

Aftalepartierne er desuden enige om, at den politiske opfølgning på aftalen skal ske halvårligt ved møder mellem justitsministeren og aftalepartierne. På møderne vil aftalepartierne blive orienteret om status på udmøntningen af fleråsaftalen. I slutningen af aftaleperioden og frem mod en kommende fleråsaftale vil der ske opfølgning på den samlede implementering af fleråsaftalen og udvikling i sagsbehandlingstider. Som en del af opfølgningen vil forhøjelsen af grænsen for nævningesager, herunder antallet af dommere i fremtidige sager med domsmænd med en strafudmåling på 4-6 års fængsel, appelbegrænsningen i samværssager og tiltaget om tilståelse som en formildende omstændighed senest blive evalueret i 2027.

For aftalepartierne er det afgørende, at sagsbehandlingstiderne ved domstolene nedbringes hurtigst muligt. Aftalepartierne noterer sig, at opgaven hermed vil kræve en ekstraordinær indsats hos domstolene, og aftalepartierne vil være opmærksomme herpå i forbindelse med behandling af ny lovgivning og iværksættelse af nye initiativer.

Aftalepartierne er opmærksomme på, at aftalens indsatser ikke får negative konsekvenser for øvrige led i straffesagskæden. Aftalepartierne vil som led i den politiske opfølgning på aftalen have fokus på den samlede straffesagskæde, herunder snitfladerne på tværs af myndigheder og fleråsaftaler på Justitsministeriets område. Aftalepartierne er i forlængelse heraf enige om, at det i aftaleperioden skal analyseres, hvordan der kan ske en øget sammentænkning af straffesagskæden, herunder fleråsaftalerne på Justitsministeriets område.

Aftalepartierne er desuden enige om at ville stemme for den lovgivning, der er nødvendig for at udmønte aftalen.